

Talousarvion suunnittelukehys, laadintaohje ja aikataulu vuodelle 2025

1. Yleistä

Kuntalain mukaan kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarvioita. Talousarvio on valtuuston keskeinen kokonaistalouden suunnitelma. Talousarviossa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden toteutuminen raportoidaan tilinpäätöksessä. Myös tavoitteet ovat valtuuston nähden sitovia eriä.

Talousarviovuodelle 2025 myönnetty määrärahat ovat sitovia valtuustoon nähden toimialueiden toimintakate tasolla sekä ulkoisista että sisäisistä luvuista.

Taloussuunnitelma vuosille 2026-2027 ei ole sitova, vaan ohjeellinen.

Utajärven kunnan kuntastrategia on hyväksytty valtuustossa 16.12.2021 § 98.

Taustaa valmistelulle:

Hallituksen tavoitteena on, että kansantalouden tilinpidon mukainen kuntahallinnon rahoitusasema on lähellä tasapainoa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuntatalouden tilanteen merkittävää kohenemistä, sillä julkisen talouden painelaskelman perusteella kuntahallinnon rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on -0,7 prosenttia vuonna 2027.

Hallitusohjelmassa v.2025-2028 valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Lisäksi jatketaan kiinteistöverouudistusta, jonka päämääränä on saattaa rakennusten ja maapohjien verotusarvot vastaamaan paremmin niiden todellisia käypiä arvoja.

Työvoimapaalveluiden järjestämistä vastuu siirtyy kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille 1.1.2025. Samassa yhteydessä kuntien vastuu työttömyysetuusten rahoituksesta laajenee. Uudistuksen yhteydessä kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuksista laajennetaan koskemaan työmarkkinatuen lisäksi myös perus- ja ansiopäivärahaa. Työttömän osallistuminen työllistymistä edistävään palveluun ei jatkossa enää katkaise kunnan vastuuta työttömyysetuuden rahoituksesta.

Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino syvenee lähivuosina erityisesti kasvavien kustannusten, investointipaineiden ja sote-uudistukseen liittyvien valtionosuuksien täsmäytysten ja takaisinperinnän seurauksena. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee kehysvuosina noin 1,6–2,0 mrd. euroa negatiiviseksi. Vuonna 2023 kuntatalouden lainakanta oli noin 19,6 mrd. euroa, ja painelaskelmassa se uhkaa nousta tarkastelujakson lopulla 26,8 mrd. euroon. Synkkenevä kuntatalouden tilanne asettaa haasteita taloudenpidolle ja vaatii huolellista suunnittelua ja toimenpiteitä tulevaisuuden varalle.

Valtiovarainministeriön julkaisuja [Kuntatalousohjelma vuosille 2025–2028 : Kevät 2024 \(valtioneuvosto.fi\)](#)

2. Talousarvion suunnittelukehys vuodelle 2025

Vuodelle 2025 annetaan kokonaissuunnittelukehys. Tämä jaetaan toimialakohtaiseksi talousarvioksi talousarvioprosessin aikana.

Vuoden 2025 suunnittelukehysten pohjana on käytetty vuoden 2024 talousarviota ja ennustetta koko vuoden toteutumasta. Suunnittelukehys on rakennettu siten, että vuoden 2024 talousarviolukuihin on arvioitu v. 2025 toiminnan muutosten taloudellinen vaikutus (TE -palvelut, henkilöstömuutokset yms.), henkilöstökulujen kasvu, verotulojen ja valtionosuuksien elokuun ennusteet ja rahoituksen kulut.

Laskennan perusteella vuosikate painui liian alas. Tarve on **vähintään** 500 000 euron sopeuttamiselle. Kehystaulukossa sopeuttamistarve on esitetty toimintakulujen rivillä, mutta voi olla myös tulojen lisäystä. Sopeutuksen jälkeenkin tilikausi näyttää alijäämäiseltä. On tiedostettava, että lähivuosina on pyrittävä vuosikatteessa vähintään vuosittaisten lainanlyhennysten tasolle. Myös poistot tulisi kattaa vuosikatteella. Kunnan tulevia investointeja on harkittava tarkoin.

Kunnalla on taseessa kertynyttä ylijäämää yli 6 miljoonaa euroa vuoden 2023 tilinpäätöksessä

Suunnittelukehys **ulkoisista** luvuista.

ULKOINEN	TP 2023	TA 2024	TS 2025	Alustava kehys TA 2025	sopeutus	Suunnittelu- kehys TA 2025
Toimintatulot	3 308 431	3 167 997	3 042 997	3 182 997		3 182 997
Toimintamenot	-13 794 225	-14 601 795	-14 592 595	-15 313 631	500 000	-14 813 631
Toimintakate	-10 485 794	-11 433 798	-11 549 598	-12 130 634		-11 630 634
Verotulot	7 170 403	7 314 000	7 385 000	7 461 000		7 461 000
Valtionosuudet	5 323 422	5 099 559	5 165 000	5 357 000		5 357 000
Rahoitustulot- ja menot	-323	-44 330	-125 680	-175 680		-175 680
Vuosikate	2 007 708	935 431	874 722	511 686		1 011 686
Poistot ja arvonalentumiset	-1 214 695	-1 183 763	-1 268 763	-1 350 000		-1 350 000
Tilikauden tulos	793 013	-248 332	-394 041	-838 314		-338 314
Vapaaeht.var. Lis(-) tai väh.(+)	-217 152	95 630	98 630	125 000		125 000
Tilikauden yli/alijäämä	575 861	-152 702	-295 411	-713 314		-213 314

Toimialat määrittelevät taloudellisten tavoitteiden lisäksi myös toiminnalliset tavoitteet, joiden tulee pohjautua strategiaan. Tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman konkreettisilla mittareilla tai menetelmillä. Lopullinen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuma esitellään tilinpäätöksen yhteydessä.

3.Laadintaohjeet

Talousarvio syötetään toimialoilla Opiferus Taloussuunnittelu -ohjelmaan. Summat tallennetaan 10 euron tarkkuudella. Arvonlisävero ei sisällytetä käyttötalous- ja investointiosan määrärahoihin. Poikkeuksena määrärahat, jotka jäävät tosiasiallisesti kunnan kuluksi (ei ole palautus tai vähennysoikeutta arvonlisäverolain näkökulmasta)

Henkilöstömenot

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES 2022–2025 on voimassa 1.5.2022–30.4.2025. Vuoden 2025 talousarvion palkkamenoihin varataan **1,00 %** korotus syyskuun 2024 palkkatasoon nähden.

Henkilöstömenot muodostavat suurimman menoerän. Tämän vuoksi ne tarkastellaan henkilöittäin ja kustannuspaikoittain. Vuosipalkkalistat pyydetään keskitetysti hallintotiimin kautta Monetralta ja toimitetaan toimialoille käyttöön viimeistään syyskuun loppuun mennessä. Listoissa ei ole uusia tai päättyviä työ- tai virkasuhteisten palkkoja. Palkkoihin tulevat kustannuspaikkamuutokset tehdään muutosittoituksella palkkaohjelmaan toimialojen toimesta. Sivukuluja varten Taloussuunnittelu -sovellukseen rakennetaan kertoimet, joiden perusteella sivukulut kirjautuvat automaattisesti.

Alla on taulukko palkkojen sivukulu- ja eläkemaksuprosenteista osittain vuoden 2024 mukaisina. Ne tarkentuvat vuotta 2025 koskien marras-joulukuussa 2024. KEVA tasausmaksu jaetaan toimialoille keskitetysti hallintotiimin toimesta. Arvio on, että tasausmaksu tulee kasvamaan vuodelle 2025.

Palkkojen sivukulut ja eläkemaksut	%	Tili
sairasvakuutusmaksu	1,16	4150
työttömyysvakuutusmaksu, 2,2milj. ylittävältä osalta 1,90%	1,00	4160
muut (tapaturmavakuutusmaksu) ja taloudellinen tuki	0,30	4170
palkkaperusteinen eläkemaksu (arvio)	16,95	4101

ICT-menot

ICT-menoihin kuuluvia kustannuksia ovat mm. ICT- ja AV-laitteiden hankinta- ja leasingkulut, tietojärjestelmä- ja ohjelmistolisenssit, tietojärjestelmien ylläpito- ja käyttökulut, kopiointi- ja tulostuspalveluiden kustannukset, tietoliikennekustannukset sekä teleoperaattoripalvelut. ICT-menojen osalta tietohallintopäällikkö avustaa toimialajohtajia kustannusten arvioinnissa.

- ICT-laitteiden hankinta- ja leasingkustannukset kirjataan laitteen käyttäjäryhmän tai yksittäisen käyttäjän kustannuspaikalle.
- Toimialasidonnaiset lisenssikustannukset kirjataan käyttäjäryhmän tai yksittäisen käyttäjän kustannuspaikalle. Toimialariippumattomat lisenssikustannukset kirjataan kustannuspaikalle 541.
- LapIT Oy:n tuottamien ICT-infra ja perustietotekniikan palveluiden kustannukset kirjataan kustannuspaikalle 541.
- Toimialasidonnaisten tietojärjestelmien hankinta-, ylläpito- ja käyttökulut kirjataan toimialan kustannuspaikoille sen mukaan, miten käyttö toimialalla jakautuu. Toimialariippumattomien tietojärjestelmien kustannukset tiliöidään keskitetyille kustannuspaikoille 541, 542 tai 543.
- Kopiointi- ja tulostuspalveluiden kustannukset kirjataan toimialoittain laitetta käyttävien käyttäjien kustannuspaikkojen mukaan.
- Tietoliikennekustannukset kirjataan kustannuspaikalle 541.

- Teleoperaattoripalvelut kirjataan liittymien käyttäjien tai kohteiden kustannuspaikoille.

Hankkeet/projektit

Talousarvioon sisällytetään myös suunnitellut hanke-/projektimäärärahat. Hankkeelle avataan tarvittaessa oma kustannuspaikka ja tehdään tulo- ja menoarviot.

Hankinnat

Toimiala/toimialajohtaja vastaa siitä, että tarvittava hankintamääräraha löytyy talousarviosta. Hankintaohje löytyy intra/ ohjeet, säännöt, suunnitelmat/ Utajärven kunnan hankintaohje 13.6.2023

Investoinnit

Investoinnit kuuluvat elinympäristöpalvelujen vastuualueeseen. Investointeihin kirjataan uudisrakentaminen ja yli 10 000 euron kiinteistöjen korjaukset, mikäli ne ovat pitkävaikutteisia kiinteistön kuntoon ja käyttöikään vaikuttavia menoja. Myös yli investointirajan (10 000 euroa) menevät, esim. kalusto, kirjataan investointiosaan.

Suunnitelluille investoinneille varataan määräraha talousarvioon kohteittain kokonaiskustannus-arvioineen (menot, tulot). Monivuotiset hankkeet jaksotetaan suunnitteluvuosille. Investointimäärärahat ovat sitovia valtuustoon nähden hankekohtaisesti.

Alle 10 000 euron korjaukset ja kunnostukset varataan käyttötalousosaan. Valtuusto hyväksyy investointikohteen aloittamisen erikseen.

Investointeja tulee arvioida kriittisesti ja priorisoida.

Poistot

Poistot talousarvio-ohjelmaan kirjataan keskitetysti hallintopalveluiden toimesta. Kiinteistöjen poistot sisältyvät sisäiseen vuokraan

Sisäiset erät

Sisäiset menot ja tulot budjetoidaan sisäisille tileille hallintopalveluiden toimesta.

Verorahoitus

Valtionosuudet kirjataan keskitetysti hallintopalveluiden toimesta. Muut toimintaan saatavat tuet ja avustukset toimiala budjetoi itsenäisesti, myös kotikuntakorvausmenot ja -tulot. Verotulojen arvioinnissa käytetään apuna Kuntaliiton verotuloennustetta

Vuonna 2024 kunnan tuloveroprosentti on 8,40%, yleinen kiinteistövero on 1,10%, yleinen maapohja 1,30%, vakituiset asunnot 0,45%, muut asuinrakennukset 1,25%, rakentamattomat rakennuspaikat 6%, yleishyödylliset yhteisöt 0,00%, voimalaitosrakennukset ja -rakennelmat 3,1%.

Verotulot arvioidaan suunnittelukehysvaiheessa voimassa olevien prosenttien mukaisina.

Kuntakonserni

Konserniin kuuluvat yhteisöt toimivat osaltaan valtuuston asettamien tavoitteiden toteuttajina. Yhteisöjen tulee laatia liiketoiminta- ja taloussuunnitelma, joka saatetaan valtuuston käsiteltäväksi talousarvion ja -suunnitelman yhteydessä. Siitä tulee käydä ilmi tytäryhteisöille asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä olennaiset tulevat tapahtumat/muutokset.

4.Aikataulu

Talousarvion ja -suunnitelman laatiminen on alustavasti aikataulutettu seuraavasti:

Ta 25 suunnittelukehys ja laadintaohjeet; KH	3.9.
Valtuustoseminaari	26.-27.9.
Palkkatiedot Monetralta	30.9.
Ulkoiset luvut valmiina Opiferus Taloussuunnittelussa	8.10.
I-käsittely, KH (ulkoiset luvut)	15.10
Ta-kirja valmis	08.11
Veroprosenttipykälä: kh, valtuusto	5.11.ja 14.11.
Veroprosenttien ilmoittaminen	18.11.
II-käsittely, KH (lopullinen)	26.11.
Valtuusto	12.12.